

Uitgebreide anamnese bij een (vermoeden van) taalachterstand (2 jaar of ouder)

Elk moment van contact

- Tijdens elk contact schat de JGZ-professional de blootstelling aan taal in (zie Blok 1 met voorbeelden hoe dit uitgevraagd kan worden). Bij kinderen die opgroeien in meertalige gezinnen wordt de **blootstelling voor elke taal** nagegaan.
- Bij kinderen die opgroeien in een gezin met een migratieachtergrond is het zinvol om hun ontwikkelingsgeschiedenis (nader) te onderzoeken als de taalontwikkeling stagneert, zodat de aanpak daarop kan worden afgestemd. Bijv. navraag naar schoolcarrière elders, of er eerder voldoende aandacht was voor problemen, of het kind bedreigende omstandigheden heeft meegemaakt.

Let op bij meertaligheid / nieuwkomers / Nederlands als 2e taal:

- Voor TOS gaat het om de taalontwikkeling in de 1e taal van het kind.
- Voor TOA zijn zowel de 1e taal van het kind als ook het Nederlands (ter voorbereiding school) van belang.

Blok 1. Uitvragen van de blootstelling aan taal

Stel vragen die inzicht geven in:

- Welke talen worden er thuis gesproken?
- Wie spreekt welke taal met het kind (bijv. vader Nederlands, moeder Turks)?
- Hoe vaak en in welke situaties hoort of gebruikt het kind elke taal? (bijvoorbeeld: alleen met opa/oma, op crèche, dagelijks thuis)
- Hoe vaardig zijn ouders zelf in de talen die ze gebruiken met het kind? (moedertaal, woordenschat/grammatica, vloeiendheid/articulatie/stotteren)
- Wordt er veel gepraat in het gezin / met het kind?
- Praat de ouder regelmatig met het kind over dagelijkse bezigheden?
- Wordt er voorgelezen of samen naar prentenboeken gekeken?
- Gaat de ouder in op de initiatieven en reacties van het kind tijdens het lezen?
- Worden er taalspelletjes gedaan (zoals kiekeboe, liedjes zingen)? Welk taalaanbod krijgt het kind buiten het gezin (opvang, burens, media, etc.)?
- Welke taal gebruikt het kind zelf het meest?
- Zijn er vaste rituelen waarbij taal een rol speelt?
- Wat is de culturele achtergrond van het gezin?

Voorbeeldvragen:

- "Kunt u aangeven welke talen er thuis gesproken worden?"
- "Met wie spreekt uw kind meestal Nederlands / een andere taal?"
- "Hoeveel uur per dag hoort uw kind gemiddeld Nederlands (of andere talen)?"
- "Kijkt of luistert uw kind naar televisie, liedjes of boeken in een bepaalde taal?"

Let bij momenten van contact op:

- Hoe het kind communiceert (woordenschat, zinsbouw, taalkeuze)
- Hoe de ouders reageren op het taalgebruik van het kind
- Of de interactie rijk en stimulerend is in een bepaalde taal

Naast de blootstelling aan taal zijn er ook **overige verklaringen** die de taalontwikkeling hebben kunnen belemmeren. Denk hierbij aan:

- (taal)barrière ouders tijdens consult, waardoor er onduidelijkheid ontstaat over de taalontwikkeling van het kind
- overige ontwikkelingsachterstanden, psychische- of psychosociale problemen (zie desbetreffende JGZ-richtlijnen)
- doorgemaakte trauma, levensgebeurtenissen
- lichamelijke oorzaken (recidiverende otitiden, doorgemaakte ernstige ziekte of langdurige ziekenhuisopname in het afgelopen jaar, wat een achterstand in de ontwikkeling kan geven (incl. taal), neurologische aandoeningen).
- problemen in het gezin (ruzie of boosheid / ernstige zorgen / verkeerde voorbeelden zoals schreeuwen / onderdrukking door ouders/ zusjes/broertjes/ anderen)

Eventuele aanwezigheid van deze overige verklaringen kan nagegaan worden met onder andere de voorbeeldvragen van **blok 2**:

Blok 2: Uitvragen van overige verklaringen

1. Taalontwikkeling

- Wat is de indruk van ouders over de taalontwikkeling?
- Maken ouders zich zorgen?
- Reageert het kind op geluiden en gesproken taal?
- Eerste woordjes: wanneer en welke?
- Hoe is het taalbegrip?
- Hoe verstaanbaar is het kind voor ouders en bekenden?
- Hoe verstaanbaar is het kind voor anderen buiten het gezin?

2. Psychosociale factoren

- Zijn er (recent) doorgemaakte trauma's of ingrijpende levensgebeurtenissen?
- Zijn er psychische of psychosociale problemen bij het kind of in het gezin die verklaring kunnen geven voor een achterstand of regressie in taalontwikkeling?
- Zijn er gedrags- of opvoedingsproblemen?
- Lijkt het kind vaak gefrustreerd door onvoldoende kunnen uiten?
- Wat is de indruk van ouders en kinderopvang over de sociale ontwikkeling?
- Gebruikt het kind compensatiegedrag (zoals gebaren, meetrokken)?
- Hoe gaat het kind om met leeftijdsgenoten?
- Wat is de feedback van kinderopvang/peuterspeelzaal?

3. Overige ontwikkeling

- Hoe verloopt de cognitieve ontwikkeling?
- Hoe verloopt de motorische ontwikkeling (mijlpalen zoals zitten, kruipen, staan, lopen)?
- Zijn er aanwijzingen voor andere ontwikkelingsachterstanden?

4. Gehoor / KNO

- Wat was de uitslag van het neonataal gehooronderzoek?
- Wat is de indruk van ouders over het gehoor?
- Is er gehoorverlies op jonge leeftijd in de familie?
- Zijn er frequente verkoudheden of oorontstekingen?
- Zijn er KNO-verrichtingen geweest (zoals buisjes of adenotomie)?

5. Overige medische voorgeschiedenis

- Zijn er bijzondere perinatale factoren (prematuriteit, laag geboortegewicht, complicaties bij geboorte zoals asfyxie)?
- Zijn er syndromale aandoeningen of aangeboren problemen (foetaal alcohol syndroom, etc.) bekend?
- Zijn er neurologische aandoeningen bij het kind geconstateerd?

6. Gezin en omgeving

- Wat is de indruk van ouders over de thuissituatie?
- Zijn ouders in staat om een goed taalvoorbeeld te geven in hun eigen taal?
- Is de sfeer thuis veilig en ondersteunend?
- Zijn er spanningen in het gezin (ruzie, boosheid, zorgen)?
- Zijn er verkeerde voorbeelden zoals schreeuwen of onderdrukking door gezinsleden?
- Is er een positieve familiegeschiedenis met TOS of ernstige/onbegrepen taalproblemen?

- Is er een positieve familiegeschiedenis met ontwikkelingsproblemen, erfelijke aandoeningen, KNO-klachten, gedragsproblemen?

Bij *lichamelijk onderzoek*:

let op gedrag, motoriek, visus, oogstand (zie ook JGZ-richtlijn Visus <LINK>), gehoor/KNO (zie ook JGZ-richtlijn Gehoor <LINK>) en uiterlijke bijzonderheden die kunnen wijzen op syndromale aandoeningen of aangeboren problemen (foetaal alcohol syndroom, etc.) en op interactie met de professional.